

Per Linell

RESPONSIVA KONSTRUKTIONER I SAMTALSSPRÅKETS GRAMMATIK

En viktig uppgift för den som vill förstå strukturer och processer i det autentiska levande språket är att bidra till beskrivningen av samtalsspråkets grammatik (Nordberg m.fl., 2000). Det gäller särskilt om man insisterar på att grammatiken inte enbart ska vara normativ, och i första hand utfärda rekommendationer för skrivet språk i olika textgenrer, utan att den ska sträva efter deskriptiv adekvans i beskrivningen av empiriskt förekommande fenomen. SAG (= Svenska Akademiens Grammatik) bekänner sig till ett deskriptivt ideal. Detta till trots har SAG knappast kunnat fånga samtalspråkets alla särdrag (Anward 2000), dels därför att det fortfarande fattas tillräcklig empiriskt grundad kunskap om det levande samtalsspråket, dels därför att det också saknas en tillfredsställande teori för samtalsspråk och dess grammatik.

En deskriptivt och explanatoriskt tillfredsställande teori om samtalsspråket bör kunna byggas på de insikter som nu håller på att växa fram inom interaktionell lingvistik (Ochs et al. 1996; Schegloff 1996; Ono & Thompson 1995; Steensig 2001) och dialogisk språk- och kommunikationsteori (Linell 1998). Dessa teoretiska ansatser står oftast i skarp kontrast till lingvistikens dominerande tankefärör (se Linell 1982, 2002b). Utrymmet tillåter inte att jag här försöker teckna hela den dialogteoretiska bakgrunden (se Linell 2002a, 2003). Denna uppsats ska istället ägnas åt en familj av grammatiska konstruktioner som jag ska kalla responsiva konstruktioner. De är karaktäristiska för dialogiskt talspråk, och samtidigt av tradition föga eller illa beskrivna i de flesta traditionella grammatiker (liksom inom modern teoretisk lingvistik, t.ex. Platzack 1998). Efter att ha gett ett antal exempel på sådana konstruktioner ska jag avslutningsvis formulera några utgångspunkter i en mer allmän teori om grammatiska konstruktioner i samtalsspråk.

1. Dialogteori och samtalsspråk

Jag använder termen ”dialogteori” för det som ibland kallas ”dialogism”. Det står för ett allmänt teoretiskt ramverk för språk, kognition och kommunikation som betonar *interaktion* och *kontexter*, både i situationen och i den

sociohistoriskt bestämda kulturen. Den kan som övergripande teori ställas i motsats till monologismen, som i något tillspetsad form kan sägas förstå kognitionen som informationsprocessande inom individer, kommunikationen som överföring av information och budskap mellan individer, och språket som en överindividuell kod av enkla och komplexa tecken, vart och ett en fast förbindelse mellan ett uttryck och en språklig betydelse.

Varje individ som ägnar sig åt talande och samtalande, tänkande, författande eller läsning av texter befinner sig "i dialog med" andra personer och med olika kontexter, och ofta också med symbolbärande artefakter (t.ex. skrivna texter, datorgränssnitt, mätinstrument). Kontexterna omfattar allt som är (eller snarare görs) relevant för förståelsen av vad som görs och sägs där-och-då, och som ligger utanför det som just nu står i fokus (det som just säges, uppfattas, läses etc.). Analytiskt grupperas de relevanta kontexterna ofta i tre huvudkategorier: den yttre situationen där-och-då, "ko-texten" (det som (just) har sagts) samt olika abstrakta antaganden och kunskaper, t.ex. situationsdefinitionen (hur man förstår och vad man förväntar sig av den aktuella verksamheten), antaganden om hur omvärlden är beskaffad, om det specifika samtalsämnet, om de samtalspartners man har, om den institution man verkar i, om språket man använder o.s.v. Kontexterna genererar, tillsammans med yttrandena, en mängd förväntningar, rättigheter och skyldigheter som styr produktionen och tolkningen av det som sägs och görs i situationen. Men vad som är "relevanta kontexter" beror omvänt av vad som sägs och görs. Yttranden och kontexter konstituerar därför varandra ömsesidigt.

Språkliga praktiker och tänkande äger inte rum i folks huvuden (annat än i den bemärkelsen att det är där det nödvändiga neurofysiologiska processandet sker). Snarare lever språk och dialog i gränssnittet mellan de kulturellt inbäddade individerna (och deras medvetanden), kulturen själv (varvid kulturen består, bland annat, av andra individer som är inbäddade på liknande sätt), och de i situationen relevanta kontexterna. Samtal är därför verksamheter som karaktäriseras av den märkliga kombinationen av att samtidigt vara förkroppsligade och tillhöriga en kulturell gemenskap (på engelska: "embodiedness and embeddedness"¹).

Talandet är distribuerat i tiden. Det är underkastat temporala begränsningar, dels sådana som har att göra med talarens (och lyssnarens) begränsade (hastighet i) tillgång till perceptuellt och kognitivt material (bl.a. i sökandet efter ord och grammatiska konstruktioner), dels sådana som sammanhänger med kampen för att erövra och behålla ordet i interaktionens

¹ Ragnar Rommetveit (muntlig formulering). Den korrekta engelska glosan är egentligen "embodiment".

olika moment. I samtalet yttrar man sig i samspel med, och inte sällan i konkurrens med, andra. Villkoren för produktion, förståelse och tolkning är radikalt annorlunda än för skrivna texter; i det senare fallet är tiden för ostörd planering och editering ofta betydligt större, och det är rimligt att anta att de språkliga produkterna kommer att se annorlunda ut. Vi måste därför anta att samtalspråket formats till vad det är som en konsekvens av både "kognitiva" begränsningar på informationsprocessande och "kommunikativa" begränsningar som sammanhänger med bl.a. turtagningen (t.ex. Ono & Thompson 1995; Schegloff 1996).

Samtidigt är yttranden meningsbärande. De är inte rätt och slätt motoriska beteenden eller fysiska signaler, och inte heller abstrakta syntaktiska strukturer utan semantik. De är istället meningsfulla handlingar knutna till tid, rum och person (handlingarna är "signerade" i bakhtinsk terminologi; Morson & Emerson 1990:69). De består av menande gester, som används som resurser i kommunikativa projekt och olika övergripande verksamheter. Även om yttranden regelmässigt har referenser och kognitiva innebörder, så är handlingen en mer grundläggande premiss för och funktion hos (tal)språket än vad den "objektiva" omvärldsrepresentationen är. Man kan se på ett samtal som en interaktiv process i vilken två (eller flera) medvetanden synkroniseras, samtidigt som det är en ordnad sekvens av responsiva och instruerande handlingar.

Talande och samtalande ingår i sociokulturellt definierade verksamheter där-och-då, i situationen. Men de är också delar i en kontinuitet av sociokulturella (historiskt konstituerade) praktiker. Dessa praktiker är också dynamiska, snarare än statiska, men de är "tröga strukturer"; som i allmänhet förändras långsamt, som ett resultat av många ackumulerade mikrointeraktioner. Det är alltså viktigt att samtalet ingår både i en kortlivad process, mikrointeraktionen i situationen, och i mer långlivade praktiker, i traditionen; lingvister är på denna punkt mer vana vid att tala i termer av situationsberoende och systemberoende. Nödvändigheten av denna dualitet har ofta betonats i analysen av diskurs, kunskap, kultur och samhälle, men det är något mera oklart vad det betyder för språk, grammatik och interaktion. Man kunde säga att det övergripande sociala perspektivet, den relativa stabiliteten och de långsamma historiska förändringarna hos grammatiken, dominerat det traditionella perspektivet på grammatik, medan studierna av samtal inom CA (Conversation Analysis) oftast innebär en kraftsamling i studierna av enbart situationsdialogen.

2. Responsiva och andra grammatiska konstruktioner

Sekventialitet karaktäriserar alla nivåer i samtalet, från enskilda turer till tursekvenser, episoder och episodsekvenser. Yttranden (turer och turkonstruktionenheter (TKE:n)), deras form och innebörd, beror av deras sekventiella position; de responderar på tidigare yttrande(n) och projicerar (fastlägger betingelser för) möjliga och relevanta följande yttranden. Man kan säga att de har både respons- och initiativegenskaper, d.v.s. interaktionella drag som pekar bakåt respektive framåt mot angränsande enheter i den lokala sekvensen (Linell & Gustavsson 1987). I grunden är således alla yttranden responsiva, d.v.s. de förutsätter och responderar på något i kontexten; responsivitet är en universell egenskap i kommunikation. På liknande sätt är varje yttrande projektivt i den allmänna bemärkelsen att talaren genom det möjliggör, förväntar sig, inviterar eller försöker tvinga fram någon typ av respons.

Här ska jag emellertid inte diskutera responsivitet hos yttranden i allmänhet. I stället ska jag röra mig på en abstraktare nivå, och tala om vissa grammatiska konstruktioner som responsiva. Vad som ska menas med grammatiska konstruktioner i samtalsspråk är inte alldeles klart. Jag kommer att utgå från vissa antaganden, men jag väntar med att försöka precisera dessa till slutet av denna artikel. En lång introduktion före de empiriska exemplen skulle, tror jag, bli alltför abstrakt. Därför föredrar jag att formulera teorin om grammatiska konstruktioner som en sammanfattning (avsnitt 6-7).

Jag kommer att exemplifiera och diskutera responsiva konstruktioner i en inskränkt bemärkelse: konstruktioner vars grammatiska form visar deras beroenden av tidigare yttranden (eller i vissa fall mer allmänt av en speciell lokal situationell kontext). I en vidare, och därför för själva grammatiken tämligen ointressant, mening är som sagt nästan alla yttranden responsiva. Yttrandet "Flickan sover", även som första yttrande i en situation, är således en respons på relevanta aspekter av en (verklig eller tänkt) referenssituation.

Två kategorier av yttranden som manifesterar responsiva konstruktioner är de elliptiska (avsnitt 3) och de reaktiva (avsnitt 4). I båda fallen är konstruktionen strukturellt beroende av ett föregående yttrande. Elliptiska konstruktioner undviker att upprepa specifika komponenter hos föregående yttranden, medan reaktiva gör motsatsen, de väljer ut och upprepar specifika komponenter hos föregående yttranden som de sedan reaccentuerar. De är formellt besläktade också genom att de sällan har full satsform.²

² Således behandlar SAG flera (i min terminologi) reaktiva konstruktioner som ellipser (t.ex. SAG, IV:970).

3. Elliptiska yttranden och konstruktioner

Det finns många fenomen som i traditionell grammatik analyserats som "elliptiska". Här ska jag bara syssla med några få typer vars korrelat, den relevanta språkliga kotext som konstruktionen är strukturellt parasitisk på, finns i den andres (eller ibland ens egen) föregående tur.

3.1. *Elliptiska frågor och svar.* De mest välbekanta elliptiska yttrandena är svar på föregående interrogativa yttranden:

(1) (Tema K: SB1:1) (från början av ett telefonsamtal då en mamma vill anmäla sitt barn till kommunal barnomsorg, jfr Cedersund 1992: B = barnomsorgstjänsteman, M = upp-ringande mamma)³

1. B: Katarina Falk.
2. M: ja hejsan, ja skulle ställa mej i kö för sån här
3. kommunal dagmamma eller dagis.
4. B: mm. kan ja få barnets personnummer?
5. M:->åttifem elva tio.
6. B:->och de fyra sista?
7. M:->arton femtise.
8. B:->då ska vi se. ditt personnummer?
9. M:->sextise.

³ Alla exempel i denna uppsats är autentiska exempel från samtal. (Undantag är fr.a. några exempel som lånats från t.ex. SAG.) Exempel med källangivelse, t.ex. (Tema K:SB1:1) har transkriberats från, eller lånats från transkriptioner av, bandade samtal. Exempel utan källangivelse har jag antecknat från autentiska samtal, men jag har inte haft tillgång till dem på ljud- eller audioband; det säger sig självt att sådana data har något lägre kvalitet och tillförlitlighet än bandinspelade data.

Transkriptionskonventionerna följer, med några justeringar, dem som är gängse inom CA (t.ex. Ochs et al., 1996:461-465). Notera speciellt:

understrykning (av tecken för vokal i relevant stavelse): fokusbetoning (ej alltid markerat)

VERSALER	markerar tal med hög volym (forte)
+	markerar tonhöjning ("pitch step up")
* *	inramar tal sagt med skrat i rösten
o o	inramar tal som uttalas svagt (piano, sotto voce)
< >	inramar tal som uttalas långsammare än omgivningen (lento, ritardandon)
> <	inramar tal som uttalas snabbare än omgivningen (allegro, accelerandon)
" "	inramar tal som uttalas med förställd röst, d.v.s. det presenteras som (konstruerat) citat från någon (annan) från ett annat tillfälle. Observera att det finns andra anföringar (citat) där talaren inte förställer rösten.

- 10.B: ->och dom fyra sista?
 11.M: ->sexton nittitre.
 12.B: ->och telefon till bostaden?
 13.M: ->sjuttifem förtiätt åttinio.
 ((etc.)) ((efter varje relevant svar från M för B in
 uppgifterna på dator))

Här finner vi elliptiska svar på raderna 5, 7, 9, 11, 13. I varje enskilt fall är dessa strukturellt parasitiska på föregående yttranden (och därför att betrakta som "ellipser"). Men som vi ser, kan också frågorna själva vara elliptiska (raderna 6, 8, 10, 12). Mönstret med både frågor och svar i elliptisk form är typiskt för bl.a. sekvenser där personlig information begärs och ges, ofta i administrativa kontexter med blankettifyllande. Sekvensens agendabundenhet visar sig ofta också i andra drag, t.ex. inledande "och" ("and-prefacing"; Heritage & Sorjonen 1994); jfr r. 6, 10, och ännu mer typiskt: 12. I förbigående kan vi också notera att själva öppningsreplik i telefonsamtalet, den kvinnliga tjänstemannens självpresentation på rad 1, är icke-satsformad och skulle kunna tolkas som elliptisk⁴; den är då parasitisk på, responderar på, själva situationen att svara i telefon.

Elliptiska frågor är ofta beroende av en föregående ramfråga som definierar det övergripande ämnet för en episod bestående av en frågesekvens. Här ytterligare ett exempel från en blankettifyllande aktivitet:

(2) (TemaK: BU8:4-5) (Bredmar) (B(armorska) frågor blivande M(amma) på mödravårdscentralen)

1. B: ->nej, ingen sockersjuka å inga urinvägsinfektioner å
2. tala om?
3. M: nej
4. B: ->å inte fått epilepsi, högt blodtryck eller
5. hjärtsjukdom å lungsjukdom heller?
6. M: nej.
7. B: ->nej. ingen allergi?
8. M: nej.
9. B: mm, cytologprov togs åttinie. tog dom något förra
10. gången också eller--?
- 11.M: nej
- 12.B: så de e väl lagom att vi tar ett på dej nu vid
13. första läkarbesöket då
- 14.M: ja
- 15.B: å i din släkt finns de inget, e de ingen som har
16. blödningsrubbningar heller?
- 17.M: nej

⁴ Jfr SAG, IV:976: "kanske ändå inte ellips i grammatisk mening".

- 18.B: ->nej, ja de skulle du veta. högt blodtryck då?
 19.M: nej
 20.B: ->mamma eller pappa eller--?
 21.M: nej
 22.B: ->nej. missbildningar?
 23.M: nej
 24.B: ->sockersjuka?
 25.M: nej
 26.B: ->tvillingar då?
 27.M: nej

Alla frågor fram t.o.m. rad 10 handlar här om M, vilket är självklart utifrån situationsdefinitionen; det handlar om att under inskrivningssamtalet på mödravårdscentralen fylla i en blankett om den enskilda gravida kvinnan. Men den aktuella referentiella domänen kan ändras genom en ny sekvensdefinierande ramfråga (barnmorskans r.15, förlängd genom r. 20), och där efter kan de följande frågorna på nytt ges elliptisk form. Ofta består frågorna av ett naket (artikellöst) substantiv (se särskilt raderna 22, 24, 26).

Elliptiska yttranden är definitionsmässigt (en delmängd av) yttranden med frasform (icke satsform) men har, särskilt i generativ grammatik, härletts från fullständiga satser på en underliggande nivå. Dessa underliggande satser är djupstrukturella representationer av den konstruktion, d.v.s. den "elliptiska", som är under analys. I en dialogisk grammatik anmäler sig en mycket naturligare tolkning; "elliptiska" turkonstruktionenheter kan supplerera sina "utelämnade" eller "osynliga" delar från tidigare yttranden.

Jag har använt termen "elliptisk" med viss tvekan, eftersom jag inte vill stödja den traditionella analysen att sådana yttranden måste härledas från underliggande fullständiga satser. Elliptiska yttranden är helt och hållet funktionella som de är (något som flera traditionella framställningar förstås också framhåller⁵); i själva verket är de ofta mycket mera ommarkerade än yttranden med fullständig satsform (Lerner 1995:124). Anledningen till detta är ju precis att den tidigare kontexten är tillgänglig i situationen, i den föregående sekvensen. Som kommunikativa handlingar fungerar de i sitt sammanhang; de är "designade" för kontexter som tillhandahåller stödjande språkligt material utanför konstruktionens inre syntax. Med en viss tillspetsning kan man säga att den traditionella teorin, i motsats till detta, är dekontextualiserande, och vilar på det orimliga antagandet att språket är uppbyggt (främst eller enbart) för representation av omvärlden, inte för handling i världen, och det ännu orimligare antagandet att man utifrån den språkliga formen hos varje *enskilt* yttrande och *utan att utgå från en kontext*

⁵ T.ex. SAG, IV:947, 968.

måste kunna härleda dess betydelse (vad yttrandet representerar). Annorlunda uttryckt: den traditionella teorin utgår från att varje talare är en autonom agent vars yttranden, för att vara meningsfulla, vart och ett måste uttrycka en "fullständig tanke", vilket brukar anses betyda att de (på någon nivå) bör eller måste ha formen av en hel sats. Men i dialogen är ju förutsättningen att delar av tanken s.a.s. redan tänkts av den andre och att talaren drar nytta av detta; samtalet är en sorts distribuerat tänkande (Linell 1998:224).

3.2. *Verbinledda deklarativer.* I prototypiskt elliptiska yttranden kan innehållstunga element vara "utelämnade", d.v.s. supplerbara från föregående kotext. En särskild typ av responsiv konstruktion, besläktad med de "elliptiska", är den verbinledda deklarativen som i (3):

- (3) (Språkdata, Göteborg: Språksociala studier i en talspråklig databas: 549: 16ff.) (A(lf) och B(irgitta) talar om de ska placera en "kista" i stället för en bastubänk i källaren)
- 1.A: går de å ställa kistan därnere?
 2. (0,2)
 3.B: den e så ful!
 4. (1,0)
 5.A: slä^ätk^klenod.
 6.B: va?
 7.A: slä^ätk^klenod.
 8.B:->bryr ja mej inte om.

Här förekommer den verbinledda deklarativen på rad 8 som respons på ett föregående inlägg. I (3) kan vi också notera Alfs bidrag på r. 5, som är en icke-satsformad kommentar; liksom i allmänhet är fallet är detta elliptiska (jfr ovan) yttrande en respons på det föregående. Här kan man spekulera i om dess lakonicitet bidrar till uppkomsten av reparationssekvensen på r. 6-7.

Den verbinledda deklarativen har givits en styvmoderlig behandling i traditionell grammatik. Det dröjde länge innan den erkändes; Loman & Jörgensen (1971) hänför den till kategorin "felkonstruerade meningar". Senare har dess funktioner i narrativer uppmärksamats. Nyligen har Mörnjö (2002) visat att den har ett mycket vidare användningsområde. Som indirekt framgår av hennes avhandling, förekommer konstruktionen inte (annat än undantagsvis) som första yttrande i en sekvens (topik, episod); den är tydligt

responsiv, något som för tyskans del beskrivits av Auer (1993)⁶. Konstruktioner av denna typ utgör paradexempel på att den grammatiska analysen behöver ha med yttrandenas föregående kontext. Det är en observation som den i huvudsak monologiska SAG missar (jfr IV: 964f.)⁷.

Den verbinledda deklarativen an knyter oftast till något talaren själv sagt. I det avseendet liknar den de turtillägg som analyseras av Eriksson (2001). Jag lånar ett exempel från Mörnjö (2002:209)

- (4) (Från TV-programmet Mitt i Maten. Kocken Janne "Loffe" Carlsson tillreder en rätt)
- 1.L: så att när dom e klara i stekpannan då ser dom ut så
 2. här, lite rosia å fina.
 3. (p)
 4.L:->lägger ja dom så här lite fint.

Mörnsjö analyserar de verbinledda deklarativena som elliptiska, med "osynliga" inledande element, t.ex. "så/sen" i (4:4) och "det" i (3:8) (det senare ej hennes exempel). Således är yttrandena i denna analys egentligen inte verbinledda utan har något annat i första position. I en dialogisk grammatik erkänner vi yttrandena sådana de faktiskt är. Den verbinledda deklarativen skulle kunna ses som en särskild, i grammatiken kodifierad, metod att anknyta ett yttrande till en föregående tur eller TKE inom samma topik. Oftast innehåller yttrandena andra kohesiva element; i (3) anknyter exempelvis B:s "bryr mig inte om" till A:s föregående värdering av kistan som en "slätklenod", i (4) fortsätter L att tala om samma biffar som tidigare (äsyftade genom "dom" på raderna 1 och 4) som "lägg[s] [...] lite fint" på ett fat. Det är rimligt att påstå att den verbinledda deklarativen i sig själv är vag beträffande den exakta anknytningen till det föregående, åtminstone i de undertyper som har ett grammatiskt subjekt (t.ex. (4)) (jfr Mörnjö, a.a.: 95, 98); det är i stället ko(n)texten som bidrar till att bestämma om den underförstådda relationen i en alternativ formulering skulle kunna verbaliseras som exempelvis "sen", "så", "då", "som" eller "vilket". Konstruktionen verkar i kombination med andra kotextuella och situationella inslag i skapandet av situerade innebörder.

Som Mörnjö antyder, kan den verbinledda deklarativen antas vara särskilt vanlig i berättande sekvenser, i löpande referat (av t.ex. en ishockey-

⁶ Observera att det finns andra närbesläktade "ellipser" som kan utgöra första yttrande, t.ex. om det "utelämnade" är "det är" (före predikativ) ("Bra" som kommentar till vad någon gjort, "Fint att du kom" etc.) eller "jag" ("Kunde tro det") (jfr SAG, IV:966).

⁷ Det bör påpekas att just avsnittet om ellipser (SAG, IV:945-977) innehåller en hel del exempel med fragment ur (tänkta) dialoger. Som Eng (2000) påpekar, uppvisar SAG:s behandling av ellipser en mängd gränsdragningsproblem. En utpräglad dialogisk grammatik skulle nog också ha antagit suddiga gränser.

match) eller i en löpande kommentar av en pågående egen icke-språklig aktivitet (t.ex. matlagning). Vi ser alltså igen hur en viss konstruktionstyp kan vara löst kopplad till en viss verksamhetstyp. Samma iakttagelse gjorde vi beträffande de elliptiska frågorna och svaren och deras koppling till bl.a. blankettifyllande.

4. Reaktiva yttranden och konstruktioner

Elliptiska yttranden tar för givna delar av föregående yttranden och upprepar inte dessa delar. Det (i en viss bemärkelse) motsatta fallet uppträder i reaktiva yttranden, i vilka talaren tar upp och upprepar något eller några av den andres ord och utmanar eller motsäger dem ("counter-utterances").

4.1. "Replikering". Reaktiva yttranden är således responsiva konstruktioner som parasiterar på, och utlöses av, reagerar på, föregående yttranden och deras språkliga formulering, som de delvis upprepar eller "citerar". De kan därför betraktas som partiella repetitioner:

(5) (Vallfarten är namnet på en restaurang; A läser på matsedeln:)

- 1.A: dom har öppet på Vallfarten. dom har vitlöksmarinerad
2. fläskkarré.
3. (0,3)
- 4.A: å bönmosaik.
- 5.B: ->+bö:nmosaik!

B:s yttrande på rad 5 återanvänder den andres ord och konstruktioner. På uttryckssidan återspeglas detta i det reaktiva yttrandets position som sekundär (orden lånas från ett annat yttrande och är i denna mening sekunda), samtidigt som orden nästan alltid orkestreras prosodiskt på ett sätt som avviker från primäryttrandet; genom det reaktiva yttrandet reaccentueras orden. Man skulle kunna kalla fenomenet "replikering"; talaren tillverkar en partiell kopia ("replica") samtidigt som hennes yttrande replikerar i betydelsen "snabbt responderar och kastar tillbaka ansvaret (skyldigheten att svara)". Normalt sker i "repliken" en prosodisk uppgradering (förstärkt fokal betoning, högre volym (forte-uttal), tonhöjning ("pitch step-up") och accentuerad intonationskontur, eventuellt förlängning⁸), och ofta får orden en ifrågasättande, överraskad, skämtsam eller ironisk ton; deras semantisk-pragmatiska innebörd kastas om. I (5) kan B:s "bönmosaik!" uppfattas som

⁸ Jfr Szczepek (2000).

ett slags lätt förvånad reaktion på det något originella namnet på en maträtt. Det reaktiva yttrandet är således inte alls någon kopia av primäryttrandet, utan en yttrandehandling med en annan interaktionell innebörd och oftast med en något annorlunda form, åtminstone en modifierad prosodi.

Kärnan i den reaktiva konstruktionsmetoden kan sägas ligga i den prosodiska reaccentueringen av en del av någon annans yttrande. Men ett reaktivt yttrande omfattar ofta en förklarande eller explicit ifrågasättande del efter det reaccentuerade elementet. Därför är de besläktade med (vissa) initiativ till reparationer, vilka dock ofta inte är så starkt protesterande och därför inte så prosodiskt exponerade (jfr SAG, IV: 970). I (5) följdes inte yttrandet av något ytterligare meningsutbyte, men i många fall tjänar reaktiva yttranden som initiativ till reparation eller förhandling om mening hos utsagor, men det finns också grammatiska konstruktioner som involverar mera, som i (6) och flera exempel i det följande:

(6) (Vid lunchbordet; A frågar om han ska ta fram tomatsås från kylskåpet, trots att detta kanske inte passar till den mat som serveras)

1.A: ska ja ta ut ketchup?

2.B: ->ketchup!? (.) de tycker ja vore å vanhelga--

4.2. *X-och-X*. En intressant och mycket frekvent konstruktion i svenskt samtalsspråk är *X-och-X*-konstruktionen (J. Lindström 1996, 2001a).⁹ Här är ett exempel (jfr också (25) nedan):

(7) (SAM:VI: 989ff.) (man talar om en tysk familj som tvingades från Finland efter kriget)

1.G: sen så beslagtogs huse å (0,5) dom flytta tillbaka ti

2. (0,7) ti Hamburg (å)

3.M: ->nå flytta å flytta men ja menar va (.) fan kan du

4. göra

X-och-X-konstruktionen användes, som redan nämnts, när en talare vill reagera på användningen av ett visst uttryck ("X") i en föregående replik av en annan talare. Själva *X-och-X*-segmentet placeras i ett förfälat till ett yttrande som anger att och eventuellt hur talaren vill invända mot användningen. I (7) är "flytta", enligt M, inte en helt passande beskrivning av en incident med en familj som miste sitt hem i Finland genom myndigheternas ingripande.

Den reaktiva *X-och-X*-konstruktionen kan också förekomma i en längre, monologisk replik av samma talare:

⁹ Om *x-och-x*, se SAG: IV:813, 841, 901-902. *x-och-x* finns också i andra språk, men troligen mindre frekvent.

- (8) (A diskuterar analysen av ett samtalsexempel; "han" syftar på en talare i exemplet)
- 1.A: (...) där han söker efter ord väldigt länge. (.) eller
 2. ->väldigt å väldigt länge, de tar i alla fall rätt lång
 3. tid.

Här reagerar A på vad han själv nyss sagt, och tillgriper *X-och-X*-konstruktionen. Exempel av denna typ motsäger inte att konstruktionen till sin natur är responsiv. Snarare visar det att också flerledade turer och monologiskt tal (och tänkande) bör analyseras i dialogiska termer, t.ex. i respons-initiativrelationer.

4.3. *vadå+X(P)*. En annan reaktiv konstruktion i svenskan är *vadå+X(P)*-konstruktionen¹⁰:

(9) (Eriksson 1997:67, något förenklat här) (ur ett samtal mellan tre tonåriga flickor: två av dem, E och S, pratar om en tredje person, en "stalltjej" som A uttalat sig negativt om, men E invänder:)

- 1.E: å hon e också jättesnäll (.) men de e (.) flera som e
2. jättesnälla ho- (.) liksom ni ja sku- ja tror inte ni
3. känner henne orden [tlit hon e jättesnäll
- 4.S:-> [vadå känner?
- 5.E: (ja men) vadå .hh [hon e ju skitschysst mot mej
- 6.S: [ja har faktist snacka me henne
7. jättemånga gånger

En talare som använder *vadå+X* invänder mot vad någon annan just sagt i samtalet och upprepar ett av dennes uttryck med ifrågasättande, kanske indignerad, intonation: (11: r. 3-4: "känner"). I (10) (visserligen ett litterärt exempel) sker ifrågasättandet i två steg i ett slags duell mellan talarna:

(10) (Ur en TV-pjäs:)

- 1.A: du verkar spänd.
- 2.B:->vadå spänd?
- 3.A:->"vadå spänd?" ((överdriven, tillgjord prosodi))

Först ifrågasätter B (r. 2), genom *vadå+X*, vad A säger om honom (r. 1), varefter A (r. 3) svarar med ett uppgraderat ifrågasättande; han parodierar B:s *vadå+X*-yttrande genom vad som ovan kallades replikering, här genomfört med förställd röst (markerad i transkriptionen med citationstecknen) och överdriven prosodi (Szczeppek 2002: *prosodic stylization*).

vadå+X-konstruktionen tycks ha en mer konfrontativ funktion än *X-och-*

¹⁰ Omnämns i SAG: IV:827, n.2. Se också Ahrenberg (1987:128).

X. Själva *vadå+X* konstruktionen följs regelmässigt av att talaren direkt opponerar sig mot användningen av uttrycket *X*, medan det som följer *X-och-X* oftare tycks vara ett slags förhandling om hur adekvat uttrycket *X* är i det aktuella sammanhanget. Å andra sidan förefaller samme talares fortsättning efter "vadå *X*" inte vara helt obligatorisk; man kan överlämna till den angripna motparten att försvara sig.¹¹

Som exemplen (5) och (6) visat, finns det också liknande sekvenser utan "vadå".¹² Här är ytterligare ett exempel:

(11) (TemaK: GML 4: LB: 22) (Diskussion i fokusgrupp om den framavlade korasen Belgian Blue)

- 1.M: nae (.) ja tror inte den hade överlevt i vilt tillstånd
- 3.K: näej (.) eller v [ilt tillstånd
- 4.L:-> [+VILT TILLSTÅND-- de finns väl ingen
5. kossa som--

I (11) instämmer först K (r. 3) med M ("näej") men tar sedan upp uttrycket "vilt tillstånd" med ifrågasättande prosodi. Så gott som samtidigt gör L det samma (med högre röst och tonhöjning). Hon levererar också en explicit (men inte slutförd) motivering för ifrågasättandet.

Ofta citerar en talare ord ur ett eget tidigare yttrande för att återanvända dem som utgångspunkt för en kommentar:

¹¹ *vadå+X(P)* är mycket spridd i samtalsspråk, och accepterar åtskilliga frastyper i *X(P)*-positionen:

(10a)

A: rullstol e till å me bättre än hund

B:->vadå bättre än hund

(10b) (Språkdata, 449: 1-3; jfr (3); man talar om bandspelaren vid själva inspelningen)

1.A: de har inte snurrat, de har inte kommit nånting. (0,5)

2. inte ett ljud har de kommit, vet du. (.) va mesit.

3. (0,2)

4.B:->vadå inte snurrat?

5.A: den har inte rört sej förut, ja tryckte på den knappen nu.

(10c) (Man har talat om A:s olika krämpor)

1.A: de e de att ja blir så kall om benen

2.B: e de benen också?

3.A:->vadå också? så jävla mycke problem har ja väl inte

I följande exempel ur en TV-pjäs används *vadå+X* två gånger i direkt sekvens, men applicerat på olika uttryck ur den andres replik:

(10d) ((A och B har planerat att gifta sig dagen efter. B har föreslagit kyrkbröllop men tycks nu ha fått betänkligheter. A kommenterar:))

1.A: du har kokat ihop hela den här jävla frackmaskeraden,

2. å här ligger du bara å e sur

3.B:->vadå sur? vadå kokat ihop?

¹² I tillägg till *vadå+X(P)* finns konstruktioner med *hurå+X(P)*, *vardå+X(P)* etc.

(12) (Tema K: Svenningsson: Från en forskningsintervju: A berättar för I(intervjuaren) om hur folk kan förmås att säga något personligt i chattande på nätet)

- 1.A: och de brukar funka, de brukar komma jättekänslia
 2. saker kan de komma ibland
 3.I: mm?
 4.A:-->de e rätt kul. eller kul, men de e intressant.

Här avslutar A på r. 4 en TKE som innehåller karaktäristiken "kul". Detta citerar hon själv i en ny TKE, där ordet förekommer (relativt) asyndetiskt, i vad som kommer att bli förfälet i en ny enhet, som har vissa drag av själv-initierad reparation (jfr användningen av "eller") genom vilken man tillstår en viss överdrift i det föregående (Couper-Kuhlen & Thompson 2002: "concessive repair").

4.4. *Fristående infinit nexus*. En mindre frekvent men ändå intressant typ bland de reaktiva konstruktionerna är den infinita nexus-konstruktion som Jespersen (1924:129f.) kallade "nexus of deprecation" och som Fillmore m.fl. (1988:511) och Lambrecht (1990) kallat "incredulity response construction" (IRC)¹³:

(13) (Lambrecht)

1. A: and he's going to wear a tuxedo
 2. B:-->what? him wear a tuxedo? sure.

(14) (SAG, IV: 828)

1. A: skulle du vilja sjunga på mitt bröllop?
 2. B:-->jag sjunga! aldrig i livet.

Denna nexustyp (SAG: "huvudsatsekvivalent") liknar ekofrågan (jfr nedan), och följs normalt av en TKE där talaren uttrycker stark skepsis eller totalt avvisande av något som påståtts eller föreslagits av samtalspartnern. Det föregående yttrandet måste innehålla det nominal och den predikativfras som ingår i konstruktionens infinita nexus.

¹³ Lambrecht (1990) diskuterar IRC-konstruktioner som "Him wear a tuxedo?" "What, me worry?", "Larry a doctor?", på tyska med und: "Der und einen Smoking anziehen?" "Larry und Arzt?", och säger att de involverar "a pairing of an argument NP and a predicate, taking from a previous utterance ("context proposition") and challenged, topicalised" [...] "[This] forms a complex grammatical construction, a topic followed by a comment in the form of a (follow-up) proposition which expresses doubt, rejection, challenge etc of the context proposition; it carries a focus accent and is reversible ("what, worry, me?")".

4.5. *Ekofrågor*. En klass av responsiva yttranden som inte är tydligt invändande men ändå reaktiva i en svagare bemärkelse, inkluderar olika typer av initiativ till reparation. Genom att stanna upp vid vad som sagts i föregående yttrande, försöker sådana reparativa yttranden kanske snarare eliminera missförstånd eller fördjupa den situerade förståelsen. En konstruktionstyp, som ibland kan innehålla relativt starkt reaktiva inslag, är s.k. eko-frågor (t.ex. SAG, IV: 743):

(15) (SAG, IV: 743)

- 1.A: hur vet ni de?
 2.B:-->hur ja vet de?

(16)

- 1.A: e du nöjd?
 2.B:-->om ja e nöjd?

Notera V3-ordföljden i eko-frågan. Det verkar som om TKE:n (satsen) skulle kunna tolkas som underordnad en föregående enhet, t.ex. en anföringssats ("du frågar ..."). Men typen är att betrakta som en självständig yttrandehandling. Den är beroende av något annat, men snarare av ett föregående yttrande (den andres) än av en underliggande, "struken" komponent.¹⁴

4.6. *"Svagt reaktiva" yttranden och konstruktioner*. Det finns en del andra yttrandetyper som lånar uttryck från föregående yttranden utan att för den skull vara tydligt reaktiva (i bemärkelsen av "mot-yttrande"). En annan är vad Lambrecht (1990:222) kallar "unlinked topic construction" ("That isn't the typical family anymore. The typical family today, the husband and wife both work"):

(17) (Tema K: V-SA5:3; Simulerad anställningsintervju (jfr Linell & Persson Thunqvist 2002) med Siv och Roger, som projektledare och intervjuare i rollspelet, och Mats, som projektdeltagare och simulerad arbetssökande; man talar om hur M fungerar i grupp)

1. S: (...) hur fungerar du? pratar du mycke i grupperna
 2. eller--°

¹⁴ I andra språk används andra medel:

(16a)

1. A: are you sure?
 2. B:-->am I sure?

(16b)

1. A: what do you think we should do?
 2. B:-->what do I think we should do?

(Båda exemplen ur filmen Eyes Wide Shut)

3. M: nå ja: e väl mer målinriktad då på (.) på de som vi
 4. ska göra
 5. S: =mm. (.) o:key.
 6. R: du e mer asså, >om ja förstår dej rätt så<, de här
 7. me gruppen, du vill inte sitta å (.) gagga vi
 8. kaffebordet, [du vill ut å jobba, asså sitta vi
 9. S: [°hh he°
 10.R: maskin å jobba?
 11.M: ja: man gör de ena eller de andra [(de ska man
 12.S: [ja ja
 13.M: försöka tycker ja)
 ((18 rader utelämnade))
 31. (0,3)
 32.R: men man måste va rädd om sej också.
 33.S:->men gagga kan-, gagga ti exempel, de kan ju också va
 34. ett mål i dä, att de- bara va, bara prata, de kan ju
 35. också finnas ett (.) syfte me dä.

På rad 33 tar Siv upp temat "gagga (vid kaffebordet)", som introducerats i förbigående av Roger (rad 7). Först börjar hon en satskonstruktion med "gagga" som omarkerat och obetonat tema, men avbryter detta upplägg och introducerar på nytt "gagga", men nu betonat, och fortsätter sedan så att "gagga till exempel" retrokonstrueras som framförställt ("vänsterdislokerat") förfält (Lindström 2001b) i en TKE som har "dubbelt subjekt". "gagga" lånas alltså från den icke-lokala kontexten och ingår i en konstruktion där det är syntaktiskt delvis ointegrerat (som förfält) och prosodiskt exponerat. Här är det knappast fråga om ett reaktivt "motytrande" (som i fallet med "vilt tillstånd" i (11)), utan konstruktionen är snarare motiverad av behovet att reaktivera ett diskursivt inslag som ligger lite längre bak i kotexten och som inte varit fokuserat som tema tidigare.

4.7. Förstärkande reaktiva konstruktioner. De flesta reaktiva konstruktioner uttrycker en värdering som avviker från den som den andre uttryckt eller implicerat. Men det finns också de som snarare uttrycker en förstärkning av den andres antydning. Dit hör den "elliptiska" om-satsen med starkt betonat *om*¹⁵:

¹⁵ om-ellipsen med betonat "om" avviker från andra om-inledda responser som i (18a):
 (18a) (ur en nyhetsintervju)

1. A: när kommer sjukskrivningarna att minska?
 2. B: ->ja, om ja kunde svara på de, du.

(18)

- 1.A: har du sovit gott?
 2.B:->OM ja har.

om-ellips-konstruktionen förutsätter en föregående fråga i sin föregående "yttre syntax". Denna måste vara en specifik, icke-negerad rogativ (ja/nej) fråga; det är denna specificitet som möjliggör ellipsen. En positivt formulerad ja/nej-fråga uttrycker en (svag) preferens för ett positivt svar, och det är denna preferens som bekräftas i svaret. Samtidigt avviker svaret från och "reagerar" på frågan genom den starka uppgraderingen.

4.8. Emotiva och exklamativa konstruktioner. I det föregående har jag exemplifierat med konstruktioner som är mer eller mindre obligatoriskt responsiva, och dessutom responsiva i relation till föregående yttranden. Två kompletterande anmärkningar kan vara på sin plats. Det finns (obligatoriskt) responsiva konstruktioner som kan reagera på en uppkommen situation, snarare än ett tidigare yttrande. Dit hör t.ex. konstruktionerna i (19) och (20), och andra expressiva, emotiva och exklamativa konstruktioner¹⁶:

(19) (A har väntat att Laura ska ringa, men när det ringer är det inte Laura. A kommenterar situationen efteråt:)

A: å ja som trodde de va Laura

(20) (A anstränger sig att dra ut en spik som sitter hårt fast:)

A: de va en jävel å va envis.

I (19) uttrycks en emotiv reaktion (t.ex. förvåning, besvikelse) på en situation (jfr SAG, IV: 817). Den exklamativa konstruktionen i (20) ackompanjerar den fysiska ansträngningen och ger kanske också uttryck åt en känsla av frustration; till konstruktionens karaktäristika hör emotivt preteritum ("var"), det centrala värderande predikatet (ofta "jävel" eller någon annan svordom) följt av en attributiv infinitiv. Det är möjligt att yttranden som (19) och (20) dessutom har en tendens att inte följas upp med ytterligare kommentarer i ämnet (bortsett från korta kvitteringar eller instämmanden).

Här är "om" obetonat och föregås dessutom av en responsartikel. Jämför också om-satsen i eko-frågan, som i (16) ovan, som alltid har obetonat "om", med den elliptiska om-satsen i (18), som har förstärkande funktion och obligatoriskt betonat "om".

¹⁶ Jfr åtskilliga andra konstruktioner i SAG (IV:759ff.).

4.9. *Negationsinledda deklarativer.* Somliga responsiva yttranden har strukturella drag, som enligt åtminstone skriftspråkliga normer får dem att framstå som "strukturbrytande" ("structure shifts"; Enkvist & Björklund 1986). Hit hör den familj av konstruktioner som går under benämningen apo koinou (eller anakoluter; Linell 1981, 2002a). Det är en klass av yttrandetyper som förtjänar ett noggrant studium som sannolikt skulle lära oss åtskilligt om samtalsspråket (Norén 2002). Jag ska inte gå in på dem här. Men jag ska nämna en typ, nämligen negationsinledda deklarativer.

(21) (A, som kör bil, observerar ett vårdslöst körbeteende från en annan trafikant och kommenterar till B som är passagerare:)

- 1.A: den kör ju fullständigt vansinnigt!
 2.B: du ville ju själv köra så.
 3.A: ->inte så. (.) vill ja köra.

Här kan första delen av A:s respons ("inte så") på r. 3 analyseras som elliptisk. Den expanderas därefter (genom ett turtillägg) till en hel sats, rimligen i avsikten att göra responsen entydig(are). Emellertid leder tillägget här till en produkt som skulle kunna betraktas som ogrammatisk. Negationsinledda deklarativer av denna typ är vanliga (jag har noterat åtskilliga exempel), men de upplevs sannolikt allmänt som klumpiga (fastän de nästan aldrig korrigeras i de faktiska interaktionerna). De är emellertid intressanta genom att de visar hur elliptiska yttranden är uppenbart "grammatiska" men kan bli "ogrammatiska" när de expanderas till satsform. Deras förekomst ställer frågan om vad som ska ses som en grammatisk konstruktion i samtalsspråket på sin spets.

5. Konstruktioner som är både elicitativa och responsiva

De explicit responsiva konstruktionerna har en motpol i konstruktionstyper som är direkt designade för att framkalla specifika typer av responser, dvs. svar. De kan kallas explicit projektiva, eller elicitativa (responsbegärande¹⁷), och projicerar konventionellt vissa typer av följande yttranden. Hit hör förstås bl.a. alla interrogativa konstruktioner. Olika sådana typer projicerar, eller prefererar, vissa konstruktioner som responser (minimala responser, ty responser kan ju alltid expanderas utöver vad frågan minimalt begär): en ja/nej-fråga med rogativ syntax (omvänd ordföljd) och ja/nej-fråga med deklarativ syntax (men ofta frågeprosodi) projicerar som (minimal) respons ja/nej/jo/mm (eller andra responspartiklar), en frågeordsfråga (kvesitiv fråga

¹⁷ Linell & Gustavsson (1987).

utom varför-fråga) projicerar som respons en fras (XP), och en varför-fråga projicerar som respons en sats (en TKE) eller en flerledad tur (flera TKE:n). I en dialogisk grammatik borde elicitativa konstruktioner, enkannerligen frågeformade konstruktioner, beskrivas tillsammans med sina prefererade responsformer.

Frågor är prototypiska exempel på elicitativa konstruktioner. Ofta har den grammatiska beskrivningen enbart utgått från deras initiativkaraktär; t.o.m. CA-teoretiker behandlar dem ibland ensidigt som förstaled i s.k. yttrandepar ("adjacency pair"). Men frågor har, liksom andra samtalsbidrag, också responsiva dimensioner. Detta är särskilt tydligt hos motfrågor, uppföljningsfrågor, reparationsfrågor (Nylund 2000) och s.k. kontingenta frågor (dvs. frågor som ställs "ad-hoc" därför att något just sagts i samtalet som föranleder frågan; motsatsen är agendabundna frågor; jfr Heritage 2002). I en del fall har speciella formella typer av responsiva frågor utvecklats (eko-frågor, elliptiska frågor etc.); man kan då direkt ur frågans yttre form utläsa att den är responsiv. Här ska jag ta upp ytterligare några typer.

5.1. *Lucklämnande frågor.* De i första stycket nämnda frågetyperna finns traditionellt med i grammatiken. De utgörs ju också i normalfallet av hela satser. Här är det därför viktigt att uppmärksamma några elicitativa typer, som inte har en lika säkerställd plats i den traditionella grammatiken. Många av dem är också responsiva (i den snäva bemärkelse som aktualiserats i denna text). En illustrativ typ utgörs av s.k. lucklämnande frågor¹⁸:

(22) (Tema K: P20:4) (P(olis) förhör en M(isstänkt))

- 1.P: du sommarjobbar?
 2.M: ja
 3.P: och var?
 4.M: skolkontoret
 5.P: ->skolkontoret i--?
 6.M: i Sandberga

En lucklämnande fråga (liksom andra syntaktiskt ofullständiga yttranden) projicerar, eller inviterar, en elliptisk respons (jfr 22: r. 6) som "ifyllnad", varvid den resulterande lokala sekvensen kan beskrivas i termer av "gemensamt producerad konstruktion" (Bockgård 2000).

Den lucklämnande frågan lyser med sin frånvaro i traditionella grammatiker, trots att den är tämligen vanlig. Det torde finnas många skäl till detta. Den är mer eller mindre talspråksegen, och den är syntaktiskt ofullständig.

¹⁸ Omnämns i SAG, IV:758: § 87; n.1. Se även Ahrenberg (1987:123f): "cut clauses".

Den förekommer vanligen i positioner, där den själv responderar på något föregående; i (22) är frågan på rad 5 "elliptisk" och samtidigt nästan en reparationsfråga. Ofta kan den lucklämnande frågan formellt betraktas som ett förlängande turtilllägg (Eriksson 2001) till föregående tur (som dock i (22) är en ett-ords-tur (r. 4))¹⁹.

5.2. *Kvesitiva frågor med deklarativ ordföljd.* Den lucklämnande frågan delar flera egenskaper med en annan styvmoderligt behandlad konstruktionstyp: kvesitiva frågor med deklarativ ledföljd och med frågeordet *place*rat inte som satsbas utan på frågeledets "ordinarie plats" (SAG, IV: 740). Dessa frågors responsiva karaktär observeras av SAG, som ser deras användning huvudsakligen i reparationsfrågor, som in (23):

(23) (SAG, IV: 740)

1.A: ja har pratat me Sixten om de.

2.B: ->du har pratat me vem då om de, sa du?

Frågetypen förekommer emellertid också i andra responsiva kontexter:

(24) (Lindholm 2003; INK 7:4) (L(äkaren) frågar en P(atient) med diagnosen fibromyalgi om hennes nuvarande arbetsförmåga)

1.L: [[va sku ni såja]] om er arbetsförmåga tycker ni

2.P: [[å de+e ju]]

3.L: ->att den e [hurudan] just nu

4.P: [(.hh)]

5. (0,5)

6.P: (hhh) oj den varierar (h) (.) den varierar så mycke
(repliken fortsätter)

Här förekommer frågan i en att-inledd deklarativ konstruktion (om dessa jfr Lehti-Eklund 2002). Bidraget på r. 3 har flera egenskaper som knyter det till den föregående kotexten. Frågor av den aktuella typen tycks alltid förekomma responsivt i längre sekvenser (jämför också r. 3 i (22)) (men detta måste undersökas empiriskt, liksom många andra aspekter av konstruktioner som berörs i den här uppsatsen).

¹⁹ Dock kan konstruktionen lucklämnande fråga kombineras med flera olika andra konstruktioner, dvs. de behöver inte vara responsivt elliptiska. Se för viss diskussion Bockgård (2001).

6. Till teorin om grammatiska konstruktioner

I den här uppsatsen har jag inte primärt intresserat mig för de enskilda situationbundna yttrandena utan för något som är lite mer abstrakt: *grammatiska konstruktioner* som jag betraktar som tillhörande språkbrukarnas (delvis) systematiserade förråd av språkliga resurser. Mina förslag på denna punkt har inspirerats, utom av interaktionell lingvistik och dialogteori (se ovan), av bl.a. Firth-Halliday-traditionen (Butt 2001) och s.k. konstruktionsgrammatik (Fillmore m.fl. 1988; Lambrecht 1990). Mot bakgrunden av de olika exemplen på responsiva konstruktioner, ska jag nu sammanfatta genom att tala allmänt om grammatiska konstruktioner.

Vad ska man mena med termen "grammatisk konstruktion" när det gäller samtalsspråk? Ja, vi kan naturligtvis tala om att talaren (i samspel med adressaten) konstruerar det enskilda yttrandet i situationen. Produkten av konstruktionsaktiviteten kan vi betrakta (bl.a.) som en grammatisk konstruktion; yttrandet har en emergent grammatisk struktur (Hopper 1998). Men vi kan också fatta begreppet "grammatisk konstruktion" som hemmahörande på systemplanet; samtalsspråket tillhandahåller olika grammatiska konstruktioner som kan göra tjänst åt talarna i deras situerade kommunikativa projekt. Jag menar att termen främst bör användas i denna senare betydelse.

En grammatisk konstruktion representerar ett mönster, ett slags schema för hur språkliga element konfigureras för att lösa en viss kommunikativ uppgift. Ono & Thompson (1995) lanserar ett liknande begrepp, "constructional schema" (efter bl.a. Langacker 1987). Sådana mönster har etablerats över tiden genom talarnas och talargemenskapernas ackumulerade och sedimenterade språkliga erfarenheter.

Konstruktionen är således en konfiguration av (två eller) flera syntaktiskt och prosodiskt konstituerade och länkade element, ofta i kombination med olika semantiska, pragmatiska och kontextuella villkor. Relationen mellan syntax och prosodi är komplex; i viss mån är de integrerade och inbördes beroende, i viss mån tycks de kunna användas som delvis självständiga uttrycksresurser (Auer 1996b; Szczepek 2000).

En grammatisk konstruktion kan ha både *inre och yttre syntax*. Gängse lingvistiska teorier menar att en grammatisk konstruktion (definitions-mässigt) har inre syntax. Samtidigt bortser man från den yttre syntaxen, alternativt analyserar man motsvarande fenomen inom någon annan av språkbeskrivningens komponenter än syntaxen, t.ex. som presupposition eller inom "informationsstrukturen". En dialogisk grammatik kan inte ignorera den yttre syntaxen. En helt annan fråga är sedan om *alla* grammatiska konstruktioner har en yttre syntax. Tentativt skulle man kunna anta att alla

konstruktioner från början har något slags yttre syntax (i synnerhet om man vidgar de responsiva och projektiva villkoren på det föregående och det möjliga efterföljande till att också inkludera villkor på de utomspråkliga situationerna²⁰), men att somliga av dem eventuellt utvecklas till kontext-överskridande till den grad att de är användbara i snart sagt alla språkliga sammanhang. I det senare fallet tänker jag på exempelvis den grundläggande nexuskonstruktionen (subjekt plus predikat) i (påstående)satser.

Grammatiska konstruktioner har utvecklats (inom systemet uppfattat som den (partiellt delade) grammatiska traditionen) för att utföra specifika uppgifter i att ta samtalet och det distribuerade tänkande, som lever i, genom och bakom samtalet, från en "mikrosituation" till en annan. I dialogen förflyttas medvetandefokus kontinuerligt (Chafe 1994) och den dialogiskt konstituerade, temporärt etablerade och partiellt delade mikrosituationen (jfr Rommetveit 1988:18) förändras genom parternas språkliga (och andra) handlingar. Exempelvis kan *X-och-X*-konstruktionen användas i en mikrosituation då någon har språkligt karakteriserat något på ett sätt som talaren inte finner helt adekvat. Konstruktionen är en metod att transformera den aktuella mikro-situationen. På liknande sätt kan andra språkliga konstruktioner användas till att förflytta medvetandefokus genom att man aktualiserar nya eller delvis nya topiker, gör sammankopplingar mellan fenomen, framför argument och motargument, förhandlar sociala relationer etc. Allmänt kan vi säga att vi genom språkliga (och andra) handlingar ingriper i världen.

Man skulle därför kunna karakterisera yttranden som *instruktioner* till den andre (och till en själv) att förändra den aktuella meningsvärlden, d.v.s. vad och hur man uppfattar något, hur man tänker på eller känner inför något eller någon, vad man vill göra med det som f.n. finns i fokus för medvetandet, etc. Yttrandena är instruktiva, därför att deltagarna i samtalet gör dem och tolkar dem som instruktiva. Med yttranden visar och förgrunder (framhäver) man något i situationen. De språkliga resurserna, t.ex. orden och de grammatiska konstruktionerna, kan, med neo-vygotskyansk terminologi (Wertsch 1997), ses som verktyg för instruerande handlingar.

Ett yttrande får, som vi har sett (§ 2), sin situationsrelevanta innebörd delvis genom sin position i sekvensen av yttranden. Ett givet yttrande Y1 är en instruktion att – för något aktuellt syfte ("for current purposes") – (re)konstruera och rekontextualisera den semiotiskt konstituerade mikro-världen som, låt oss säga, a+b+c, och nästa yttrande Y2 omdefinierar den kanske som a+b+d, osv. Låt oss än en gång återvända till *x-och-x*-konstruktionen, denna gång med ett nytt exempel:

²⁰ Jfr kommentarer i anslutning till exempel (19, 20).

(25) (Tema K: P20:1) (P(olisen) förhör en M(isstänkt) person som anklagas för inbrott i en parkerad bil)

1.P: vem va de som va- du va tillsammans med?

2. (2,0)

3.M: nja

4. (7,0)

5.M: e ja tvungen å säja de där?

6.P:->tvungen å tvungen, ja kan inte tvinga dej å säja vare

7. sej de ena eller de andra men de e ju inte (.)

8. särskilt bra om du inte berättar vem de e eftersom

9. vi har två vittnen som har sett två personer där

X-och-X-konstruktionen användes när en talare vill reagera på användningen av ett visst uttryck ("X") i en föregående replik av en annan talare. P nyttjar den här (rad 6) i en mikrosituation som senast modifierats av M genom att denne undrat om situationen ska uppfattas som att han är "tvungen" att yppa en viss uppgift. P tar till *x-och-x* för att omdefiniera situationen så att det inte riktigt är fråga om tvång.

Det just antydda sättet att föreställa sig utsagor, som processinriktade operationer i handlingssekvenser, innebär en radikalt annorlunda utgångspunkt än den traditionellt lingvistiska, där språkliga utsagor brukar betraktas som representationer av en (eventuellt oberoende) omvärld och där de kommunikativa subjekten är oväsentliga. Referentiella och representationella aspekter kan nu istället omdefinieras som instruktioner att fokusera uppmärksamheten på referenter och se och tolka ("representera") dem i ett visst perspektiv. På liknande sätt används utsagor för definiera, förstärka eller förändra deltagarnas sociala relationer. Handlingar och interaktioner är alltså grundläggande.

Grammatiska konstruktioner är formbaserade; de måste definieras i termer av sin morfosyntaktiska och prosodiska form. Det hindrar givetvis inte att de yttranden i vilka konstruktionerna manifesteras måste beskrivas i termer av sina kommunikativa betydelser. Men den grammatiska konstruktionen är, som redan flera gånger påpekats, abstrakt, och det kan vara svårt att direkt och entydigt knyta kommunikativa funktioner till den. Snarare har konstruktionen en funktionell potential, en förmåga att tillsammans med olika kontextuella faktorer ge upphov till och uttryck för olika kommunikativa funktioner i den situerade interaktionen. Vi lanserar således begreppet kommunikativt-funktionell potential i analogi med begreppet betydelse- (eller menings-)potential som använts om lexikaliska enheters betydelser (Halliday 1973, Rommetveit 1974, Linell 1998:119, Lähteenmäki 2001). I enlighet med detta har Wide (2002) i detalj analyserat den funktionella potentialen hos den grammatiska konstruktionen *vera búinn að* i modern isländska.

Det sagda innebär att grammatiska konstruktioner är abstrakta i den bemärkelsen att de överskrider de enskilda situationerna; de tillhör (samtals)språket och har emergerat ur talarnas ackumulerade erfarenheter av yttranden med sinsemellan likartad struktur (Anward 2000). Grammatiska konstruktioner kan rekryteras av språkanvändarna för olika kommunikativa ändamål, när nya yttranden konfigureras. Samtidigt är de emellertid just generaliserade (typifierade) yttranden, snarare än något slags underliggande abstrakta strukturer ur vilka yttrandetyper kan härledas. I den bemärkelsen är de således konkreta.

Jag har varit otydlig på åtminstone en viktig punkt: ska grammatiska konstruktioner betraktas ur ett produkt- eller ett process-perspektiv? Är en viss typ av yttrande (produkt) en konstruktion, eller ska vi med "konstruktion" snarare mena en *metod att konstruera yttranden* på ett visst sätt? Det är möjligen fruktbart att växla mellan de två synsätten. Samtidigt ligger tolkningen som konstruktionsmetod onekligen nära till hands i en handlingsorienterad teori som den dialogiska. En grammatisk konstruktion skulle kunna ses som en metod att planera (aspekter av) ett yttrande genom ett lokalt beslut. En *apo koinou*-konstruktion byggs upp genom beslutet att utnyttja ett centralelement som pivå (Linell 1981, Norén 2002); detta kan leda till produkter med skilda uppbyggnader. Yttranden med olika många (2, 3, 4 etc.) att-satser inbäddade i varandra är inte olika konstruktioner, utan innehåller bara olika många instanser av tillämpningen av samma konstruktionsmetod, nämligen den att gå in i en att-sats från en given överordnad sats.

Synsättet att betrakta den grammatiska konstruktionen som en (konstruktions)metod har också fördelen att vi kan säga att ett yttrande kan manifestera flera grammatiska konstruktioner på en och samma gång. I så fall är detta ytterligare ett avseende i vilket den grammatiska konstruktionen framstår som (ganska) abstrakt.

7. Sammanfattning: Om responsiva konstruktioner och deras dialogicitet

I den här uppsatsen har jag exemplifierat med ett urval responsiva konstruktioner i svenskt samtalsspråk. Uppräkningen gör givetvis inte anspråk på fullständighet; det rör sig just om exempel. Mycket av den empiriska analysen återstår också; bl.a. måste för varje konstruktion dess responsiva relationer till föregående kontexter mer exakt anges. De olika responsiva konstruktioner jag nämnt är följande typer: elliptiskt svar på interogativt yttrande, elliptisk (följd)fråga, verbinledd deklarativ, fristående reaccentuerat ord eller fras ("replikering"), x-och-x, *vadå*+X(P), fristående infinitiv nexus,

fristående om-sats med betonat *om*, asyndetisk icke-lokal anknytning till ord/begrepp/referent, eko-fråga, exklamativa konstruktioner, negationsinledd deklarativ, lucklämnande fråga, kvesitiv fråga med deklarativ ordföljd. Ytterligare andra skulle ha kunnat nämnas, t.ex. returfrågan (SAG, IV: 754) och den s.k. kluvna konstruktionen ("utbrytningskonstruktionen", SAG, IV: 514ff., vilken diskuteras i dialogiska termer i Linell 2003).

Jag har grupperat dessa i två huvudkategorier, elliptiska och reaktiva. Kategoriseringen utgår från både på formella och funktionella drag. (Mot terminologin kan man invända att den är oenhetlig; en term ("elliptisk") utgår snarast från formen, den andra ("reaktiv") från funktionen.)

Essensen i den dialogiska teorin om grammatiska konstruktioner skulle kunna formuleras så här: Yttranden ingår typiskt i sekvenser där de har responsiva och projektiva relationer till föregående och möjliga följande yttranden. Det är rimligt att anta att språk konventionaliserar olika konstruktioner för att lösa återkommande semantiskt-pragmatiska uppgifter, för att uttrycka specifika typer av responsiva och projektiva relationer. Här har jag särskilt fokuserat på responsiva konstruktioner, d.v.s. sådana konstruktioner som i sin yttre form har kodifierat (explicitgjort) responsiva aspekter. För varje sådan konstruktion gäller:

- den ställer vissa villkor på föregående yttrande (dessa villkor kan ses som en del av konstruktionens yttre syntax); somliga konstruktioner (som (också) är projektiva) ställer också villkor på möjliga följande yttranden (också en del av den yttre syntaxen);
- den har en karaktäristisk form, som kan ses som uttryck bl.a. för dess speciella responsiva funktion;
- den har en viss funktionell potential, som innebär att den (tillsammans med andra språkliga och icke-språkliga resurser) modifierar en föregående mikrosituation i en viss riktning (eller i en av ett fåtal möjliga riktningar).

Allmänt kan man säga att reaktiva och andra explicit responsiva yttranden är exempel på hur lokal koherens och relevans i samtal bygger på att några av de topikala komponenter som har förts in i samtalet genom föregående yttranden tillåts leva vidare genom att de får responser. Därigenom kan de bekräftas, legitimeras eller utmanas, utvecklas eller korrigeras, eller kanske ogiltigförklaras. Elliptiska och reaktiva yttranden och konstruktioner manifesterar, och är konstruerade ("designed") för att manifestera, två motsatta former av respons och mottagande ("uptake"); de elliptiska accepterar, åtminstone till det yttre, den andres ordval och perspektiv och kompletterar dennes kommunikativa projekt, medan de reaktiva signalerar någon sorts problem i förståelse eller acceptans och tar upp den andres ord eller per-

spektiv till förhandling.

Det finns särskild anledning att i en dialogisk grammatik fästa uppmärksamheten på just de responsiva konstruktionstyperna. De är mest styvmoderligt behandlade i traditionell grammatik, som ju favoriserar meningar som kan förekomma som mer eller mindre fria (ej lokalt anknutna) initiativyttranden.²¹ Den traditionelle grammatikern tycks ha en bild av språkbrukaren som en ensam individ, ja nästan som en asocial person som genomför talakter genom att uttala autonoma meningar (Linell 1994). Meningen blir då till en enhet som är grammatiskt slutet i sin fullständighet. Den dialogiska teorin hävdar att samtalsspråkets elementära delar, turer och turkonstruktionsenheter, är öppna; de svarar på något föregående och pekar framåt mot möjliga fortsättningar. Många av de grammatiska konstruktionerna har en yttre syntax som innebär att de är gjorda för att haka i andra konstruktioner och yttranden tillsammans med vilka de bygger upp strukturerade sekvenser. För det praktiska handboksskrivandet innebär detta att konstruktionerna måste beskrivas och förklaras med exempel som inte enbart består av lösryckta meningar.

Litteratur

- Ahrenberg, Lars. 1987. Interrogative Structures in Swedish: Aspects of the Relation between Grammar and Speech Acts. (RUUL, 15). Uppsala: Department of Linguistics.
- Anward, Jan. 2000. Allt du önskar kan du få? Om SAG och talspråket. I: *Språk och stil*, 10, 197–220.
- Auer, Peter. 1993. Zur Verbspitzenstellung im gesprochenen Deutsch. I: *Deutsche Sprache* 3/1993: 193–222.
- 1996. On the prosody and syntax of turn-continuations. I: Couper-Kuhlen, E. & Selting, M. (utg.), *Prosody in Conversation: Interactional Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, 57–100.
- Bockgård, Gustav. 2000. Gemensamt producerade konstruktioner i samtal. Bidrag till projektet "Samtalsspråkets grammatik" presenterat i Linköping, maj 2000.
- Butt, David. 2001. Firth, Halliday and the development of systemic functional theory. I: Aurox, S., Koerner, E.F.K., Niederehe, H.-J. & Verstegh, K. (utg.) *History of the Language Sciences*, vol. 2. Berlin: de Gruyter, 1806–1838.

²¹ Om respons- och initiativyttranden av olika slag, se Linell & Gustavsson (1987). Vad beträffar majoriteten av exemplen även i SAG skulle man kunna våga påstå att en majoritet av dem är sådana att de skulle kunna inleda (utgöra första initiativ till) nya topiker och episoder. Detta gäller åtminstone om man bortser från inslaget av anaforiska fenomen (pronomen, pronomina adverb, bestämda beskrivningar), d.v.s. fenomen som enligt traditionen varit paradexempel på nödvändigheten att dra in kontexter i bestämmandet av semantiska tolkningar av språkliga uttryck.

- Cedersund, Elisabet. 1992. *Talk, Text and Institutional Order*. (Diss.) (Linköping Studies in Arts and Science, 78). Linköping: Department of Theme Research.
- Chafe, Wallace. 1994. *Discourse, Time and Consciousness*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Thompson, Sandra A. 2002. A linguistic practice for self-repair of overstatement: "Concessive repair". Föredrag vid EURESCO Conference on "Interactional Linguistics", Helsingfors, september 2002.
- Eng, Thérèse. 2000. Vad är en ellips? En jämförande beskrivning av ellipser i svenskan (enl. SAG) med ellipser i franskan (enl. Grevisse). I: Engdahl, E. & Norén, K. (utg.), *Att använda SAG: 29 uppsatser om Svenska Akademiens grammatik*. (MISS, 33). Göteborg: Institutionen för svenska språket. 55–66.
- Enkvist, Nils-Erik & Björklund, Martina. 1986. Toward a taxonomy of structure shifts. I: Heydrich, W., Neubauer, F., Petöfi, J.S. & Sözer, E. (utg.), *Connexity and Coherence: Analysis of Text and Discourse*. Berlin: de Gruyter.
- Eriksson, Mats. 1997. Ungdomars berättande: En studie i struktur och interaktion. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet, 43). Uppsala.
- 2001. Syntaxens sociala sida – en inledande diskussion av turtilllägg i samtal. I: *Språk och stil*, 11, 5–24.
- Fillmore, Charles, Kay, Paul & O'Connor, Mary C. 1988. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: The case of "Let alone". *Language*, 64: 501–538.
- Halliday, Michael. 1973. Towards a sociological semantics. I: Halliday, M., *Explorations in the Functions of Language*. London: Arnold.
- Heritage, John. 2002. Ad hoc inquiries: two preferences in the design of "routine" questions in an open context. I: Maynard, D., Houtkoop-Steenstra, H., Schaeffer, N.K. & van der Zouwen, H. (utg.), *Standardization and Tacit Knowledge: Interaction and Practice in the Survey Interview*. New York: Wiley Interscience. 313–333.
- & Sorjonen, Marja-Leena. 1994. Constituting and maintaining activities across sequences: and-prefacing as a feature of question-design. I: *Language in Society*, 23: 1–29.
- Hopper, Paul. 1998. Emergent Grammar. I: Tomasello, M. (utg.) *The New Psychology of Language: Cognitive and Functional Approaches to Language*. Mahwah, N.J.: Erlbaum. 155–175.
- Jespersen, Otto. 1924. *The Philosophy of Grammar*. London: Allen & Unwin.
- Lambrech, Knud. 1990. "What, me worry?" – 'Mad Magazine sentences' revisited. I: *Proceedings of the 16th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 215–228.
- Langacker, Ronald. 1987. *Foundations of Cognitive Grammar*, Vol. 1. Theoretical prerequisites. Stanford: Stanford University Press.
- Lehti-Eklund, Hanna. 2002. Om *att* som diskursmarkör. I: *Språk och stil*, 11: 81–118.
- Lerner, Gene. 1995. Turn design and the organization of participation in instructional activities. I: *Discourse Processes*, 19: 111–131.
- Lindström, Jan. 1996. Njæ ... problem och problem: Om *x* och *x*-responser i svenskan. I: *Svenskans beskrivning* 21. Lund: Lund University Press, 183–192.
- 2001a. Constituent order and constructions in conversational turns: the case of the *x* and *x* construction in Swedish. Ms. Helsingfors: Nordica.
- 2001b. Från satsschema till turschema? Förfältet i fokus. I: *Språk och stil*, 11: 25–80.

- Linell, Per. 1981. Svenska anakoluter. I: Fries, S. & Elert, C.-C. (utg.) Svenska beskrivning 12. (Umeå Studies in the Humanities, 37). Umeå, 173–184.
- 1982. The Written Language Bias in Linguistics. (SIC, 2). Linköping: Department of Communication Studies.
- 1994. Grammatikerspråket och den asociale grammatikern. I: Jörgensen, J., Platzack, C. & Svensson, J. (utg.) Språkbruk, grammatik och språkförändring. En festskrift till Ulf Teleman 13.1 1994. Lund: Institutionen för nordiska språk, 183–188.
- 1998. Approaching Dialogue: Talk, Interaction and Contexts in Dialogical Perspectives. Amsterdam: John Benjamins.
- 2002a. En dialogisk grammatik? – till frågan om samtalsspråkets byggstenar. Bidrag till projektet "Samtalsspråkets grammatik". <http://www.nordiska.uu.se/samtal/pub>
- 2002b. The Written Language Bias in Linguistics: Its Nature, Origin and Transformations. Ms. Linköping: Tema Kommunikation.
- 2003. On some principles of a dialogical grammar. Ut kommer i Ajimer, K. & Allwood, J. (utg.) Dialogforschung X. Niemeyer.
- & Gustavsson, Lennart. 1987. Initiativ och respons: Om dialogens dynamik, domänans och koherens. (SIC, 15). Linköping: Tema Kommunikation.
- & Persson Thunqvist, Daniel. 2002. Moving in and out of framings: Activity contexts in talks with young unemployed people within a training project. Under tryckning i Journal of Pragmatics.
- Loman, Bengt & Jörgensen, Nils. 1971. Manual för analys och beskrivning av makrosyntagmer. Lund: Studentlitteratur.
- Lähteenmäki, Mika. 2001. Dialogue, language and meaning: Variations on Bakhtinian themes. (Diss.) University of Jyväskylä: Department of Russian.
- Morson, Gary S. & Emerson, Carol. 1990. Mikhail Bakhtin: Creation of a Prosaics. Stanford.
- Mörnsjö, Maria. 2002. V1 Declaratives in Spoken Swedish: Syntax, Information Structure, and Prosodic Pattern. (Lundastudier i Nordisk Språkvetenskap A 59). Lund: Studentlitteratur.
- Nordberg, Bengt m.fl. 2000. Samtalsspråkets grammatik. Projektplan inlämnad till Riksbankens Jubileumsfond. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.
- Norén, Niklas. 2002. Apo-koinou i samtal – en metod för turkonstruktion. Föredrag vid Svenska beskrivning 26, Uppsala 25 okt. 2002.
- Nylund, Mats. 2000. Iscensatt interaktion: strukturer och strategier i politiska mediesamtal. (Diss.) Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Ochs, Elinor, Schegloff, Emanuel A. & Thompson, Sandra. 1996. (utg.) Interaction and Grammar. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ono, Tsuyoshi & Thompson, Sandra A. 1995. What can conversation tell us about syntax? I: Davis, Ph. (utg.), Descriptive and Theoretical Modes in Alternative Linguistics. Amsterdam: John Benjamins, 213–271.
- Platzack, Christer. 1998. Svenska inre grammatik – det minimalistiska programmet. Lund: Studentlitteratur.
- Rommetveit, Ragnar. 1974. On Message Structure. London: Wiley.
- 1988. On literacy and the myth of literal meaning. I: Säljö, R. (utg.), The Written World. Berlin: Springer, 13–40.
- SAG. 1999. = Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik, Svenska Akademiens Grammatik. Vol. I–IV. Stockholm: Norstedts.

- Schegloff, Emanuel A. 1996. Turn organization: One intersection of grammar and interaction. I: Ochs et al. (1996), 52–133.
- , Ochs, Elinor & Thompson, Sandra. 1996. Introduction. I: Ochs et al. (1996), 1–51.
- Searle, John. 1969. Speech Acts. Cambridge: Cambridge University Press.
- Steensig, Jakob. 2001. Sprog i virkeligheden: Bidrag til en interaktionel lingvistik. Århus: Aarhus universitetsforlag.
- Szcepek, Barbara. 2000. Formal Aspects of Collaborative Productions in English Conversation. I: InLiSt, 17 (= Interaction and Linguistic Structures). (Konstanz, Potsdam, Freiburg). Universität Konstanz, Sekretariat LS Angl. Sprachwissenschaft.
- 2002. Collaborative Prosodic Stylization. Föredrag vid EURESCO Conference on "Interactional Linguistics", Helsingfors, september 2002.
- Wertsch, James. 1997. Mind as Action. New York: Oxford University Press.
- Wide, Camilla. 2002. Perfect in Dialogue: Form and functional potential of the *vera búinn að* + inf. construction in contemporary Icelandic. (Diss.) (PIC Monographs, 3). Helsinki: Department of Scandinavian Languages and Literature.